

DEL “DIARI 2012”

B., 20 d’abril

Envejo els qui es passen tot el dia contemplant-se amb admiració davant del mirall. A la seva manera, són feliços.

B, 27 d’abril

Tothom busca un culpable per justificar el seu fracàs. I, si no el troba, l’inventa.

B, 30 d’abril

Objectiu: no caure mai en el parany de la gelosia, l’enveja i el ressentiment. Viure sempre com si acabés de néixer i no hagués fet mai res que meresqués un mínim d’atenció.

B, 18 de juny

Acabo de saber pel suplement de l’*Avui* que fa uns dies va morir Miquel Plana. No m’ho esperava i ha estat com un cop de puny. El vaig veure per darrera vegada, si no m’equivoco, pels volts de Setmana Santa, quan ell i la seva dona em van dur l’esplèndid recull de *Colofons* que acabava de treure. El vaig trobar certament desmillorat, però no fins aquest punt. I no vaig donar cap mena d’importància al fet que l’acompanyés la dona. Ni que el recull fos precisament de «colofons». Ara, però, m’adono que no va ser una visita de tràmit, sinó de comiat. I que, amb el recull, posava el punt i final a la seva vida. M’acuso de no haver-ho sabut llegir a temps i de no haver reaccionat com havia d’haver reaccionat. Plana va convertir el llibre en un objecte d’art amb valor per ell mateix. I ho va fer amb un gran domini de l’ofici i una gran imaginació. Era una barreja de modèstia i d’ambició, de seguretat i de dubte, d’honradesa i de rigor. Per exemple, en una ocasió, que vaig viure en directe, va destruir una edició de cent exemplars dels *Mites*, de Sarsanedas, a punt, ja, de ser distribuïda, quan algú el va advertir d’una petita errada tipogràfica, i va repetir la impressió amb el daltabaix econòmic que això li va suposar. I, a la vegada, era una barreja d’erudició i de llibertat, de tradició i d’innovació que no sols el va dur a treballar en les tècniques més velles, sinó també a experimentar en les noves de l’era de la informàtica. Ens vam conèixer fa molts d’anys quan ell preparava, amb motiu dels Jocs Olímpics, un volum sobre Barcelona. I, via Modest Prats, em va demanar un capítol. Des d’aleshores, vam col·laborar en moltes empreses, la dar-

ra, quan ja estava malalt, però quan encara no havia perdut l'esperança de guanyar la batalla, un petit recull meu d'aforismes. I vam parlar molt. Del país d'avui i del possible país de demà, dels seus viatges a les illes del petroli, on tenia afincada una filla, de la seva voluntat de servei i del seu "orgull", alhora, d'artesà i d'artista, dels projectes que engegava i dels que anava rematant sobre la marxa, de les seves «fonts» de finançament a través, d'una banda, d'un petit grup de bibliòfils fidels, i de l'altra, dels encàrrecs puntuals de cartells, nades i reclams publicitaris que li feien tota mena d'empreses, les exposicions de consagració a París i a Madrid... I tinc l'orgull que, la col·laboració, me la va compensar sempre amb espècie: algun gravat, un parell de ceràmiques al·lusives i, sobretot, un munt de publicacions, entre elles, les que més m'estimo: les nades i els reclams, alguns d'ells, prodigiosos.

SFG, 19 d'agost

Excursió marinera amb la Tecla i en Josep Amat. Hem anat des de Platja d'Aro, vorejant la costa, fins al Cap de Mort, on la Maria i els Amat s'han banyat. De fet, ha estat com rebobinar la cinta del nostre passeig habitual de S'Agaró, però, aquest cop, no des del camí de ronda, amb el mar com a teló de fons, sinó des del mar, amb les roques i el camí de ronda com a teló. Tot plegat el mateix, però tot plegat molt diferent. Hem identificat com hem pogut casa per casa fins a la Senya Blanca i l'enorme baluerna de la Piràmide. La cova dels Ratpenats ja era, a mig matí, un bulliciós formiguer de banyistes. En canvi, al Cap de Mort, quan hi hem arribat, només hi havia tres embarcacions en paral·lel i hem pogut aparcar amb un mínim de maniobra, però quan, al cap d'un parell d'hores, l'hem abandonat per tornar a Platja d'Aro, tota la boca d'entrada ja s'havia convertit en una mena de gran dentadura postissa d'embarcacions disposada a devorar com fos el lloc que deixàvem buit. Tota la tarda, pensant en el paradís que devia ser aquest racó de món, no sé, fa cent, setanta anys i el que, malgrat el totxo i la massificació, deu ser, encara avui, en ple hivern.

SFG, 21 d'agost

Amb la Maria, a veure la petita mostra del fons particular de la «baronessa» von Thyssen que s'exposa al monestir i que ha de constituir el futur gran museu de la ciutat. Autèntiques masses d'entrants i sortints atrets per l'aurèola mediàtica de la «baronessa». Estiuejants d'apartament i turistes vinguts de fora, molts d'ells ensenyant les seves vergonyes sense pudor, gent d'aquí ben pentinats i vestits de diumenge, algun especialista més o menys fervorós... D'entrada, he sentit una profunda enveja: m'agradaria tenir un fons com aquest. Ara: la mostra no ha estat el que m'esperava. Més ben dit: és el que m'havia d'haver esperat i no sé per què no esperava. Les col·leccions particulars són fruit del gust de qui les fa, naturalment, però també, i sobretot, de les oportunitats de compra i del líquid disponible. I, avui, les grans peces ja són als museus i les poques que surten al mercat assoleixen a les

subhastes preus absolutament prohibitius. O, almenys, prohibitius per a les butxaques privades. De fet, avui, només es pot apostar pels pintors vius. O, a tot estirar, pels morts encara per descobrir, si és que en queden. I apostar per la pintura en viu és una autèntica loteria que pot donar sorpreses de tota mena. Artístiques. O econòmiques. Altrament, les mostres són fruit del material de què disposa el comissari, però també dels seus gustos i dels seus objectius. En aquest cas, la comissària, Pilar Giró, amb el material que tenia entre mans i que abraça els cent anys que van del 1870 al 1970, l'ha organitzat al voltant d'un sol argument, el paisatge. I, amb el títol un pèl ambigu de *Paisatges de llum, paisatges de somni. De Gauguin a Delvaux*, l'ha dividit en tres grans seccions «històriques»: *Paisatge naturalista, Vestigis de l'impressionisme* i *Visions del món modern*. Així, la mostra, en conjunt, resulta més «erudita» que «artística», vull dir: no és, i per definició no ho podia ser, una mostra «antològica» de grans noms i de grans peces, sinó una mostra de peces menors d'uns pocs grans noms i, especialment, una mostra, en aquest cas, riquíssima de noms menors, en principi, nord-americans i catalans. No hi ha, per exemple, Monet, Cézanne o Picasso, i el Gauguin, el Nonell i el Tàpies que hi ha són més aviat secundaris. En canvi, hi ha un Casas i un Beaumeister excel·lents i, sobretot, una gran quantitat de pintors que rarament es poden veure en directe. O que, si són als museus, ocupen llocs de segona fila i, per tant, passen sense pena ni glòria. En aquest sentit, la gran sorpresa ha estat la primera secció, la «naturalista». O, almenys, ho ha estat per a mi. I ho ha estat malgrat el convencionalisme. Per contra, m'ha decebut la tercera. El catàleg, esplèndid.

SFG, 24 d'agost

Desesperació de no ser el que un voldria ser i de no saber fer el que un voldria, i hauria, de fer.

Si, algun cop, em sento orgullós del que he fet, penso, per baixar del carro, en Aristòtil i Goethe.

SFG, 26 d'agost

Els premis i les medalles no són cap garantia de futur. Prova: don José de Echegaray, Grazia Deledda i Pearl S. Buck.

SFG, 5 de setembre

Fins que no he estat vell no m'he adonat del que vol dir «ser» vell i del que va voler dir «ser» vell per als «meus» vells de la família. O de la professió. Alguns van arribar a la vellesa més aviat que els altres i, malgrat que algun va perdre, al final, l'autonomia i es va tancar a casa amb pany i clau, tots estaven aparentment bé i tots feien aparentment la vida de sempre, però tots eren vells i tots, jo el primer, els continuàvem demanant el que sempre els havíem demanat sense pensar que ja no eren

els de sempre i que havien de fer autèntics esforços per semblar que eren el que ja no eren. M'he adonat que m'he fet vell a poc a poc. I no pels simples canvis de calendari. Un salta d'un any a l'altre, però se sent sempre el mateix. I la imatge que li torna el mirall, quan es pentina o s'afaita, és la «seva» de sempre, vull dir, la d'«ahir». O, a tot estirar, la d'«abans d'ahir». I, malgrat tot, un ja no és el mateix. Vaig començar a sentir-me vell el dia que, en pujar al metro, un passatger es va aixecar i em va oferir el seient. I ho vaig comprovar el dia que, en plena discussió, buscava el nom que necessitava per armar un argument i, tot i tenir-lo a la punta de la llengua, no aconseguia de formular-lo. Aleshores em vaig adonar que em fatigava més del compte quan pujava les escales i que, en canvi, em sentia cada cop més insegur a l'hora de baixar-les, que caminava a petits passos i arrossegant els peus, que em costava de sortir d'un taxi o d'ajupir-me per collir un paper, de posar una cama damunt de l'altra per cordar-me les sabates o per tallar-me les ungles dels peus, fer coincidir els traus amb els botons i abastar els llibres que tinc en els últims prestatges de la llibreria o, al contrari, els que tinc ran de terra i que, per comoditat, els anava amuntgant sense ordre en els del mig fins a perdre'n la pista... I em vaig adonar que els meus referents de la feina s'havien anat morint o jubilant a poc a poc i havien estat substituïts per uns altres que m'eren, com a mínim, estranys i que, sense saber-ho, havia anat reduint el món que m'envolta a una simple «mecànica» de necessitats i m'havia anat convertint, sense ser-ne conscient, en un mer magatzem de records només vàlid per a iniciats de bona fe. Un dia, per atzar, vaig comparar la imatge del mirall amb una fotografia de fa trenta, quaranta anys i vaig «descobrir» amb estupor la seva destrossa. I un altre dia, remenant una obra de no recordo qui, potser de Pla o de Goethe, em vaig meravellar que l'hagués escrita quan ja comptava més de setanta anys, és a dir, quan ja era un «vell» rematat i, fent un gir sobre mi mateix, vaig «descobrir» que jo ja havia traspasat amb escreix la ratlla. I em vaig «veure» tan «vell» com els «meus» vells. I vaig començar a entendre, per dins, el que havia significat ser vell per als «meus» vells...

SFG, 14 de setembre

Els «espanyols», tant els qui militen a la dreta com els qui militen a l'esquerra, s'omplen la boca contra el «nacionalisme» basc i el «nacionalisme» català i no s'adonen que ho fan des d'un «nacionalisme» més dur i, sobretot, més exclouent: el «nacionalisme» espanyol. Per a ells, els «nacionalistes» són els altres, no ells. I, en canvi, són ells els qui, amb l'imperialisme agressiu del seu, provoquen i justifiquen el dels altres.

SFG, 22 de setembre

Per què, com a català, m'haig de sentir identificat amb una idea d'Espanya dissenyada per Castella a la seva imatge i mesura i només per al seu ús particular?

B, 19 d'octubre

El meu petit món personal continua desfent-se. És fatal, però, en casos com aquest, costa d'admetre. Des de la darrera trucada de la Marina, esperava amb l'ai al cor aquest final. Jordi Castellanos no ha pogut resistir el segon vessament. I ha mort, segons la seva dona, sense adonar-se'n. Ens vam conèixer a les classes clandestines dels EUC, no recordo si el 1965 o el 66, i hem compartit al llarg de la vida tota mena d'aventures. De joves, vam anar un diumenge, sí, i l'altre també, a buidar el mercat de Sant Antoni, vam anar al cine cada dissabte i, després, a fer tertúlia fins a altes hores de la matinada, vam ser socis un temps del Barça i vam viure, plegats, els darrers passos de l'«Antologia catalana» i els primers de l'Autònoma i d'*Els Marges*. Després, instal·lats, ell a la UAB, i jo, a la UB, vam prendre camins diferents i ens vam veure de forma més espaciada, però ens vam trobar sempre que ens vam necessitar. Era tot d'una peça. Adust i segur d'ell mateix. Ambició. Amb una forta vocació de servei al país. I un gran treballador. Des del primer moment, va estar obsessionat per les qüestions de mètode, a les quals va dedicar algunes reflexions molt personals que no vam poder discutir, com havíem planejat, primer, per la meva malaltia, i després, per la seva. I des que va publicar la seva tesi doctoral sobre Raimon Casellas, que havia triat mogut per la seva vinculació al paisatge de Santa Eugènia, es va convertir en un dels grans especialistes en el Modernisme i, com a extensió, en la novel·la d'entreguerres. Sortosament, ha deixat escola.

Joaquim Molas